

Na današnji dan je bilo leta 1874 ustanovljeno v Trstu pri Sv. Ivanu politično društvo »Edinost«.

RODOLJUB ČOLAKOVIČ

Pri belgijskih socialistih

2. Vodstvo Socialistične stranke Belgije zelo skrbi za vzgojo svojih kadrov. Zato je ustanovilo Centralno delavsko izobraževalno društvo, ki vodi stranko prek odbora, v katerem so zastopani vsa štiri gibanja. Ta centrala ima svoje predstavnike v krajevnih sekcijah stranke in njenih federacijah. Njena naloga je organizirati po vsej deželi posvetovanja, katerih cilj je vzbujaati med delavci zanimanje za socialistično ideologijo in dvigati njihovo splošno kulturno raven. Centrala organizira tudi razne tečaje, v katerih prodaja udeleženci zgodovino delavskega gibanja in preučevajo politična vprašanja. Socialistična stranka Belgije ima tudi višjo politično šolo, ki traja dve leti. Njeni študenti v tem času ne delajo in dobivajo med šolanjem štipendije.

Vsi študenti kadri so stari nad 30 let in če se niso redno šolali, so pa hodili v razne tečaje in strankine šole. Po vojni je ta stranka ustanovila Institut d'Étude Sociale, ki je bil prvotno namenjen študiju, a je bil kmalu preoblikovan v politično šolo. V njem predvsem tista vprašanja, ki jih bodo obravnavali v parlamentu — morda v obliki zakonov ali kakšnega drugega ukrepa parlamenta. Za predvajanje teh vprašanj pridobijo strokovnjake socialiste, ki ne delajo stalno v institutu, marveč delajo v prostem času brezplačno za obravnavanje posameznih vprašanj. Institut izdaja mesečno revijo »Socialisme« in ima izbrano knjižnico s 30.000 knjigami, med katerimi je tudi nekaj redkih in dragocenih knjig, npr. celotni »Journal officiel de la Commune de Paris« (Uradno glasilo pariske komunice).

Zelo živahno so stiki med gibanji stranke in federacijami. Funkcionarji organizacijskega tajništva čisto običajno federacije, pogosti pa so tudi sestanki tajnikov federacij s predstavniki biroja, na katerih obravnavajo pretežno politične naloge stranke. Kadar govore belgijski socialisti o svojih kadrov, imajo na šolanje svojih članov na določene konkretne pogoje, bodi v organizacijah svojih strank, bodi v občinah, v katerih imajo večino. Nam niso potrebni aktivisti čisto politične narave, nam je rekel eden izmed tajnikov Socialistične stranke Belgije, eljudje, ki bodo prirejali mitinge. Nam so potrebni takšni aktivisti, ki bodo znali opravljati določene tehnične posle v občinah ali v organizacijah pod vodstvom socialistov. Mi smo redko izgubili občino, ki smo jo imeli v rokah, predvsem zato, ker smo vzgojili takšne kadre, ki so si s svojim delom pridobili zaupanje volivcev, je rekel nam to predsednik Socialistične stranke Belgije.

In res, zelo velik del svoje dejavnosti porabi belgijski socialisti za drobne posle v organih krajevnih samouprav, občin ali komun, kakor jo imenujejo. To je stara ustanova, nastala še v srednjem veku v boju med fevdalnim redom in plemstvom, ki ima modificirano v kapitalizmu. Veliko vlogo v družbenem in političnem življenju Belgije. Socialisti imajo v svojih rokah mnogo občin in mnogi njihovi vodilni ljudje so burgemeistri (predsedniki) občin. To funkcijo obdržijo, ko postanejo poslanci, senatorji ali ministri. Socialisti do kraja uveljavljajo svoje pravice, ki jim jih daje zakon, in si v občinah prizadevajo, da na vseh področjih, zlasti na področju prosvete, zdravstva in socialne zaščite ter graditve stanovanj, store za delovne ljudi, kolikor le morejo.

Med našim obiskom smo si gledali kakih deset prvotnih in zdravstvenih ustanov, ki so jih zgradile občine, v katerih odločajo socialisti: otroška zavetišča, ambulante, razne tehnične ustanove itd. Zlasti med občinskimi in belgijskimi (komunalne) ustanove, za katere ne zadostujejo samo sredstva ene občine. V industrijski mestni občini Charleroi smo videli več občin s skupnimi sredstvi: veliko porodnišnico (Cité de l'enfance) in Dečje mesto so nastanjeni najdenčini in o zdravstvenih in socialnih ustanovah. Razen teh smo upoštevali in socialni ustvari še druge, čisto komunalne ustanove kot skupne servise za snago in opravljanje drugih storitev.

Kolikor so te ustanove koristne za izboljšanje življenja, toliko imajo hkrati tudi svoj politični pomen. Belgijci socialisti so desetletja bili na čelu v občinah. Med stranke so v boju

Celo nadstropje argonske klinike za raziskovanje raka je določeno za živalske laboratorije. Miši, podgane, kunce in morske prašičke uporabljajo znanstveniki za svoje poskuse. Vsak teden se zvali tisoč novih križanih miši, na katerih proučujejo učinek različnih zdravil na raka.

Než nad belcem

Bronasti kipl - Meso za krokodile - Masa, zapovednik reptilov - Afriška erotika - Tam-tam

3. Vse se je pričelo v začetku maja leta 1937. Sonce se je bilo blizu zatonu, ko sem prišel do prostorne ilovnice, ki je po nekaj tednih preplavila s svojo vodo pretežno del te dežele sto kilometrov daleč. Nekoliko nižjih gričev se je dvigalo, kakor zadnja straža sosednje goratega Kameruna nad ravnino. Ti griči so bili videti divji in živalski, kakor ogromni počivajoči pošasti, poraščene s kratko in debelo travo. Čudni glasovi, ki so prihajali iz džungle so se povečali nenavadni vtis.

Med temi plemeniti sem živel že nekaj tednov. Čeprav so se ločila po jeziku, običajih in morali, sem že prišel razlikovati med Kotoko, Masa, Sara in Tupuri, ki so vsi živeli v ravnini, kakor sem pozneje ločil med njihovimi gorskimi sosedi Gude, Džimi, Daba, Kola, Hogi, Kapsiki, Gisa in Matakami. Po njihovi divji in živalski, kakor ogromni počivajoči pošasti, poraščene s kratko in debelo travo. Čudni glasovi, ki so prihajali iz džungle so se povečali nenavadni vtis.

Ko sem nekako na poti iz gorovja v severnem Kamerunu hotel preplaviti reko Logone, blizu kraja Bongor, da bi prišel v francosko Ekvatorialno Afriko, sem opazil v reki in na obrežju cele skupine krokodilov, ki se niso niti zmenili za me. Oddaljil sem se od njih ob reki, slekel obleko in že sem brel v vodo, ko je prišel alderski Masa in mi klical, naj opustim svojo namero: »Beli mož ali ne veš, da si tudi ti za krokodila meso? Z udarcem repa te zlomi, nakar te pograbijo s ostrim zobovjem in ne izpusti več. Prebrisan je in jak. Ne boji se nobene zveri na suhem ali v reki. Počakaj, da te nesem jaz čez reko.«

Ker sem bil tedaj neizkušen mladič, moram priznati, da se mi je zdelo, da me Masa po nepotrebnem straši.

Minom občina, občinska samouprava, dasi je tudi mesto v tem smislu samo občina. Res, glede na doseženi razvoj in zakonodajo, terminološko razlikovanje med mestom in občino, t.j. med mestom in občinskimi ljudskimi odborom, ni brez določene pravega pomena. Mesto in občina se ne razlikujeta po sistemu, po obliki upravljanja, toda še vedno se razlikujeta po resnični razvosti notranjih družbenih odnosov, posebno pa po širini in realnosti samoupravnih funkcij. Izraz komun je uporabljal za označevanje okraj. Tu uporablja tako pravilno, kot nepravilno. Pravilna je, če se hoče poudariti, da je tu nekaj sestavnih del komunalne ureditve in da se tu v njem v določeni meri uporabljajo načela komunalne samouprave. Nepravilna je, če se hoče poudariti, da je okraj osnovna družbeno-politična enota naše družbene in politične ureditve. To je razumljivo, ker bi se drugače utegnili razumeti kot da je okraj občina, kar v resnici ni. Ta terminološka nejasnost vodi do zmanjšanja samoupravnosti občine, do spreminjanja občine v izvršni organ, do lokalne instance okraja kot osnovne in najvišje komunice.

50 let napredne organizacije ameriških Slovencev

V Johnstownu (Pa.), nekdanjem velikem središču premogarske in jeklarske industrije v Pennsylvaniji, je bila od 20. do 25. septembra XV. konvencija (zborovanje) Slovenske narodne podporne združenja (SNPJ) iz Chicaga (Ill.), ki je največja organizacija ameriških Slovencev. Ta konvencija je bila ob enem tudi jubilejna ob 50-letnici obstoja te velike organizacije z 71.000 člani, ki so združeni v 371 društvih iz 30 držav ZDA, distrikta Columbijskega in provinc v Kanadi, kjer je 11 društev SNPJ. Na zborovanju, na katerem je članstvo zastopalo 197 delegatov in 23 glavnih odbornikov, skupno torej 220 upravičencev za glasovanje, so v šestdnevni razpravi obdelali obširen program.

KONVENCIJE SE SESTAJAJO VSAKA STIRI LETA. Razprave so bile živahne, toda stvarne. Povsod se je odražala želja po čim bolj ureditvi prejšnjih zadev, ki niso lahke, kajti organizacija ima vedno več starih članov in različni zavezovalni razredi imajo zato večje izdatke kakor pa dohodke. Kljub temu je bilo urejeno vse sporazumno. Zlasti so se zborovali izrekli za ohranitev čimveč demokratičnosti v organizaciji. To se je zlasti videlo pri razpravi o zastopstvu na konvenciji. Prej je bilo v pravilih določeno, da so upravičena društva z najmanj 100 člani do enega, z najmanj 250 člani do dveh in z nad 500 člani do treh delegatov. Lani pa je bil sprejet predlog društva št. 2 (zaradi varčevanja), da naj imajo enega delegata šele društva z vsaj 150 člani, društva z nad 250 člani pa dva, a več nobeno. Posamezna manjša društva se lahko združijo in imajo, če dosežejo 150 članov, skupnega delegata. Posledica tega sklepa je bila, da je bilo na letošnji konvenciji 96 delegatov manj kakor l. 1950 na XIV. konvenciji v Detroitu. Pokazalo pa se je še nekaj drugih: 80 večjih društev je imelo 115 delegatov, 186 manjših društev pa kljub 27.000 članom komaj 28 delegatov, medtem ko 298 društev, t.j. skoraj polovica, ni imelo nobenega delegata. To pa delegatov ni bilo več in so zaradi tega izjavljali, da naj vladajo v SNPJ demokratično, ne pa avtokracija pod krinko varčevanja. Zaradi tega je bil odklonjen predlog, da se iniciativa društva št. 2 sprejme v pravila in je ostalo v veljavi staro določilo. Za staro nezmanjšano število delegatov je glasovalo 143 udeležencev, a proti 77.

Izvoljen je bil tudi nov glavni odbor. Glavni predsednik je Joseph L. Culkar, glavni tajnik Fred A. Vider, glavni blaginjak Mirko G. Kuhelj, glavni upravnik tiskarne in publikacij Milan Medvešek in glavni urednik »Prosvete« Frank Zaitz.

O smernicah za delo je bilo sprejetih več resolucij. Prva resolucija govori o načelih SNPJ. Glavna so: svobodomislenski, popolna gospodarska zaščita članov; svoboda, ki omogoča vsaki osebi, da uveljavi svoj talent in zmoglost, dokler ne ovira pravic drugih ljudi; boljši družbeni red; svoboda tiska, govora, zborovanja in kritike; in končno obsežnejša demokracija, v kateri bo omogočeno ljudstvu odločanje v političnih, gospodarskih in socialnih zadevah. V skladu s temi načeli morajo biti vsa dejanja glavnih odbornikov SNPJ in vsebina njenih publikacij.

DR. ALEKSANDER LENARD: LEPOTE IN STRAHOVE AFRIKE

»Glusnik« za reakcijske motorje. V letalski tovarni družbe Vickers-Armstrong v South Marstonu v bližini Swindona, so uspeli preskusiti nov aparat, s katerim se trušci, ki ga povzročajo reakcijski motorji pri preizkušanju s popolnoma odprtim motorjem na zemlji, zmanjša za 99 odst. Poskusnik izdela reakcijskega lovca RAF za prestraženje sovražnih letal. Supermarine »Swift«, je prvi te vrste na svetu. Aparat obstaja iz neke vrste odprtega peresa, stene katerega so obložene z materialom, ki vsrka zvok.

OFENZIVA PROTI POŠASTI BIROKRATIČNEGA CENTRALIZMA

Nov veter v Sovjetski zvezi

V zadnjih dvajsetih mesecih je prišlo v notranji politiki SZ od mnogih pomembnih sprememb. Posebno občutne spremembe so se pojavile v odnosih do državnega aparata. Tudi je znano s kakšno upornostjo se je v prejšnjih letih favoriziral ta aparat. Dasi ravno so se, vsaj formalno, vse vedne ohranile stare, obsevalne oblike, se navznoter njih vendale vrše spremembe, katerih posledice ograbijo celotno prejšnjo službeno koncepcijo. To vsakokor samo v primeru, če ta proces ne bo prenehal, ampak se razvijal dalje. Kritika birokratizma postaja čedalje bolj splošna, še posebno pa na kritizirajo birokratizem, ki je do nevarnosti razpadel na kritiziranje tako imenovanih »razpisnih« birokratskih metod vodstva, se danes kritizirajo tudi vzroki in posledice »birokratskega vodstva«. Znano pa je, da v tem primeru vzrok ne leži v zavesti evoditeljev, ampak v prvi vrsti in v večini primerov v aparatu samem, ki se je na nekaterih področjih razrzel do neverjetnega obsega.

Takšno stanje je postalo nemogoče. Vse to je že preveč bodilo v oči povprečnega sovjetskega državljanja. Zaradi tega je bilo postavljeno na dnevni red vprašanje zmanjšanja in pocenitve državnega aparata, pa ne samo državnega, temveč še matričnega. »Za ekonomičnost državnega aparata« — »Poenostavitelj« — »Nepotrebnosti resorja«, takšne in podobne naslove je danes vsak dan videti v sovjetskem časopisu. V vsi tej kampanji, oziroma kritiki posebnega časopisa »Izvestija« posebno mesto. Ta moskovski dnevnik prinaša članke in dopise čitateljev, kjer se zelo konkretno in pomenosko navajajo številne ustanove in resorji, ki bi jih bilo treba likvidirati kot nepotrebne, še več, kot »škodljive«. Zanimivo je, da je ostreje napadena v prvi vrsti pravi tistemu delu aparata, ki se je v prejšnjih letih razbohotil iz raznih političnih, gospodarskih in drugih razlogov. To vsakokor daje kritiki posebno obsežnost. Objavljamo nekaj konkretnih primerov, ki so jih prinesli sovjetski časopisi:

»Samo nekaj tvornic za proizvodnjo špita v zahodnih krajih Ukrajine ima nad seboj sedem raznih trustov in, zraven tega, še Glavkome, kot neposredne voditelje, s kompletnim, nemajhnim aparatom; da o zadevnih resorjih ministrstvih sploh ne govorimo.«

V Leningradu obstaja trust »Strojmehanizacija«. Tu je ogromno nameštencev, dasi vodi trust samo dve podjetji, piše neki Leningrajec. Delo trusta je v glavnem omejeno na raznoževanje direktiv, ki jih prejemajo od ministrstva. Dopisnik »Izvestija« se vprašuje: »Čemu leningrajske organizacije, posebno pa še mestni sovjet, trpe takšne birokratske anomalije?«

Podobne članke in dopise objavlja »Izvestija« iz vseh krajev dežele. V njih se kritizirajo zvezna in republiška ministrstva, ker ne likvidirajo odvečnih resorjev, uradov, oddelkov, nepotrebnih načelnikov, trustov in direktorij.

V zaključku nekega nepodpisane podlistka »Izvestija« pišejo takole: »Pisma čitateljev izražajo globoko zanimanje delavcev za nadaljnje izboljšanje poslovanja sovjetskega aparata. Upati je, da bodo voditelji ministrstev, ustanov, izvršnih komitejev, mestnih sovjetov in gospodarskih organizacij upoštevali mnenje javnosti, da bodo podveli vse potrebne mere za odstranitev obstoječih napak.«

Ta zaključek »Izvestija« ne kaže samo, kdo je zainteresiran in zmanjšanju in pocenitvi aparata, ampak tudi kdo je tisti, ki se temu protivi. Toda nemogoče si je zamisliti, da bi bilo moč takšen ravni in utemeljen proces zavestno ustaviti tudi zato, ker je najgloblje občuten v najširših množicah sovjetskih delovnih ljudi. Tudi če bi ne bilo znaka od zgoraj — znaka, ki je gotovo bil dan, ker si poguma »Izvestija« in ostalega časopisa je ne moč drugače razlagati — bi do takšnega razvoja prejel ali slej vendarle prišlo. Saj si napredna človeštva in graditve socializma sploh ne gre drugače predstavljati. Zgodnja beseda v proizvodnji in družbi nasploh so proizvajalcev, na prelah katerih sloni vse pretekli in bodoči razvoj tistim, ki resnično nekaj ustvarjajo.

OPROZARJAMO VAS NA SLEDIČE

ODJADJE: **KOPER:** 20.30: *Pesmi s*
Hrvatskega Zagorja. — Trst II: 21.00: *Tržaski kultur-*
ni razgledi. — Trst I: 19.00: *Koncert sopranistke Ade*
Orel. — Slovenija: 14.00: *Fran Milčinski: Ptiki brez*
gnezda. 18.10: Poje Ljublianski komorni zbor.

Poslni tekoci račun za STO ZVU Založništvo tržakga tiska Trst 11.5374 - Za FLRJS: Agencija demokratinega moznostnega razvoja, Ljubljana, Sfritarjeva 3-1, tel. 21-928 tek. račun pri Narodni banki v Ljubljani 604 . T . 375 - Izdaja Založništvo tržakga tiska